

מספרות המחקר

Zion / ציון, Vol. ג' (תשס"ג), pp. 396-402

Published by: [Historical Society of Israel/](#)

Stable URL: <http://www.jstor.org/stable/70039212>

Accessed: 28/11/2011 05:28

Your use of the JSTOR archive indicates your acceptance of the Terms & Conditions of Use, available at

<http://www.jstor.org/page/info/about/policies/terms.jsp>

JSTOR is a not-for-profit service that helps scholars, researchers, and students discover, use, and build upon a wide range of content in a trusted digital archive. We use information technology and tools to increase productivity and facilitate new forms of scholarship. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

Historical Society of Israel/ is collaborating with JSTOR to digitize, preserve and extend access to *Zion /*.

<http://www.jstor.org>

מספרות המזכר

אהרן אופנהיימר ואחרים (עורכים), יהודים ונכרים בארץ-ישראל: בימי הבית השני, המשנה והתלמוד, יד יצחק בן-צבי, ירושלים תשס"ג, יד+158 עמ'.

המאמרים המתפרסמים בקובץ זה מבוססים על מקצת ההרצאות שנישאו בכינוס בינלאומי שהתקיים באוניברסיטת חיפה בחורף תשנ"ו על יחסי יהודים ונכרים בימי הבית השני, המשנה והתלמוד. בקובץ תשעה מאמרים, והם בוחנים את השתקפות יחסי יהודים-נכרים מהיבטים שונים. לדוגמה: ציונה גרוסמרק דנה בהלכות עבודה זרה שבייצור תכשיטים, שלומית ולר בוחנת את הליך הגיור בתקופת המשנה, יהושע שוורץ עוסק בגישתם של יהודים ונכרים לתרבות המשחק ולעיסוקים בשעות הפנאי. עוד משתתפים בקובץ: אסתי דבור'צקי, אריה כשר, זאב ספראי, גדעון פוקס, ישראל רונן וישראל שצמן.

מאיר באלאבאן, תולדות היהודים בקראקוב ובקאז'מייז', 1304-1868, א-ב, ערך יעקב גולדברג, תרגמו דוד ויינפלד ואחרים, הוצאת הספרים ע"ש י"ל מאגנס, ירושלים תשס"ג, יג+1089vii עמ', מפתחות, לוחות.

מפעלו רב השנים של מאיר באלאבאן, מגדולי ההיסטוריונים של יהדות פולין, על הקהילה היהודית בקראקוב וקאז'מייז', ראה אור לראשונה בשנות השלושים בשפה הפולנית ויועד בשעתו לקהל יהודי קורא פולנית. החיבור מספר את תולדות הקהילה מראשית המאה הי"ד ועד אמצע המאה הי"ט, ומקיף קשת רחבה של נושאים בחיי היהודים: המשפחה, התרבות, מערכת המשפט, הכלכלה, המסחר והתעשייה. המחקר מסתמך על שפע של חומר תיעודי מגוון, אשר לוקט מארכיונים ומספריות, קצתם שהושמדו בשואה. המחקר משרטט את פניה של אחת הקהילות החשובות והמרכזיות במזרח אירופה, שקיימה שלטון אוטונומי וחיים יהודיים תוססים לאורך מאות שנים. במהדורה זו מתפרסם הספר לראשונה בשפה העברית.

פנינה גלפז'פּלר, יציאת מצרים: מציאות או דמיון, שוקן, ירושלים ותל אביב תשס"ג, 236 עמ', ביבלי, מפתחות, לוחות.

המחברת דנה באמיתות ההיסטורית של האירועים המתוארים בספר שמות: יציאת מצרים, חניטת יוסף, שעבוד בני ישראל, לידת משה, המהפכה המונותאיסטית ועוד. המחברת בוחנת שאלות אלו, אשר קצתן כבר נדונו במחקר, מזוית ראייה שונה, כהגדרתה, המדגישה שקיעים מצריים שחדרו

* מזור 'מספרות המחקר' נכתב בידי עדי פורטוגז.

[ציון - רבעון לחקר תולדות ישראל, שנה סח (תשס"ג)]

לתיאור האירועים המופיעים בספר שמות. גם אם אין בספר כדי לתת תשובה מספקת על אמיתותם של כל האירועים הנדונים בו, יש בו, כדברי המחברת, כדי לתרום להבנת פרשת השעבוד במצרים והיציאה ממנה וכדי להוסיף לחקר ההשפעה של תרבויות המזרח הקדום על בני ישראל.

ירון הראל, ב'ספינות של אש' למערב: תמורות ביהדות סוריה בתקופת הרפורמות העות'מאניות 1840–1880, מרכז זלמן שזר לתולדות ישראל, ירושלים תשס"ג, 406 עמ', תמונות, ביבל', מפתחות.

שינויים ותמורות רבים חלו בחייהם של יהודי סוריה למן עליית דמשק בשנת 1840 ועד לקריסתה של הקהילה היהודית בדמשק בעקבות מצוקה כלכלית בשנת 1880. שינויים ותמורות אלו נבעו מן המפגש בין המזרח למערב, אשר טלטל את סדרי החברה והממשל באימפריה העות'מאנית. המחבר בוחן את התמודדותן של הקהילות היהודיות בסוריה עם חדירת המודרניזציה ועם התגברות השפעת תרבות המערב על עולמן, מצביע על התמורות הרבות שחלו בחיי היהודים בתקופה זו של אמצע המאה הי"ט, ומערער בכך את התפיסה המקובלת, שלא היו שינויים ניכרים בחיי היהודים בסוריה עד ראשית המאה הכ'. בספר נבחנים ארבעה מעגלים עיקריים שבהם חל השינוי: ניהול החיים הפנימיים, יחסי היהודים עם השלטונות, קשריהם עם האוכלוסייה הלא יהודית הסובבת וקשריהם עם הקהילות היהודיות באירופה. שיאו של השינוי, כנרמז בשם הספר, התבטא בהגירתם של יהודים רבים אל המערב.

יחיעם ויץ, ממחתרת לוחמת למפלגה פוליטית: הקמתה של תנועת החרות 1947–1949, המרכז למורשת בן-גוריון והוצאת הספרים של אוניברסיטת בן-גוריון בנגב, באר-שבע תשס"ג, 255 עמ', ביבל'.

ב-15 במאי 1948 נוסדה תנועת החרות כתנועה פוליטית, הממשיכה את דרכו של האצ"ל. בשנתיים הראשונות לקיומה, עד הבחירות לכנסת הראשונה, הדריכה את דרכה של התנועה הצעירה ההתמודדות עם מספר סוגיות יסוד הקשורות בשאלה אחת הניצבת במרכזו של ספר זה: כיצד הפך הארגון הצבאי הלאומי מארגון מחתרת, שאינו בהכרח דמוקרטי, למפלגה פוליטית, שניהלה את רוב מאבקה במגרש הדמוקרטי הפרלמנטרי? כדי לענות על שאלה זו נדרש המחבר לנושאים נוספים: מה היה טיבו של ארגון האצ"ל – האם ארגון מחתרת אוטונומי, אשר קבע את יעדיו המדיניים והצבאיים, או ארגון מחתרת הכפוף למרותה של הנהגה פוליטית? כמו כן נבחן יחסה של תנועת החרות למשטר הדמוקרטי ולמשטר הקיים, המזוהה עם מפא"י.

עדי זרטל, האומה והמוות: היסטוריה, זיכרון ופוליטיקה, דביר, לוד תשס"ב, 315 עמ', ביבל', מפתחות.

המחברת מנסה להתחקות אחר מקומו של המוות בגיבוש הזיכרונות הקולקטיביים בישראל דרך כמה צמתים מרכזיים בציונות. כמעט לכל הצמתים הללו יש מכנה משותף אחד: מקומו של השיח

על השואה בתודעתן של הקבוצות החברתיות השונות בישראל, למעט החברה הערבית והחברה החרדית. היא דנה בהנצחתם של הקרב על תל־חי, מרד הגטאות והאנייה אקסודוס ביישוב העברי; במקומם של משפט אייכמן, הפולמוס סביב ספרה של חנה ארנדט והעמדתם לדין של מסייעים לנאצים בשיח הישראלי; ובמקומם של דימויי השואה בשאלת ההיאחזות ביהודה, שומרון ועזה וסביב רצח ראש הממשלה יצחק רבין.

חנן חבר, פתאום מראה המלחמה: לאומיות ואלומות בשירה העברית בשנות ה־40, הקיבוץ המאוחד, תל אביב תשס"ב, 229 עמ', ביבל', מפתח.

בשנות השלושים ובשנות הארבעים התאפיינה השירה העברית בארץ ישראל בדומיננטיות של הסמל. השירה הסימבוליסטית 'התרכזה בתוגת הקיום המודרני כעמדה כלל־אנושית, מופשטת, לעיתים גם פציפיסטית'. עם פרוץ מלחמת העולם השנייה והחרדה נוכח גורלם של יהודי אירופה נראו ניצניו של מפנה בשירה זו והיא התרכזה מעתה גם בכינונה של תרבות לאומית־ריבונית. הטענה המרכזית בספר היא שהסימבוליזם העברי מראשית שנות הארבעים התגבש כשיח של אלימות. המחבר מנתח את השירה העברית בארץ ישראל ככלל, ובפרט את זו של נתן אלתרמן ב'שירי מכות מצרים', בשנות השואה והמאבק לעצמאות, ומבקש לעמוד על היחסים בין שירה לאומיות ודימויים של כוח ובין 'העמדה הציונית השלטת במחשבה ובספרות'. בתוך כך מציע הספר התבוננות ביקורתית במנגנוניה של התרבות הציונית.

יוסף יהלום ויהושע בלאו, מסעי יהודה: חמישה פרקי מסע מחוזים לאלחריזי, מכון בן־צבי לחקר קהילות ישראל במזרח, יד יצחק בן־צבי והאוניברסיטה העברית בירושלים, ירושלים תשס"ג, xvii+291 עמ', מפות, מפתחות.

המשורר והמתרגם יהודה אלחריזי חי בין השנים 1165–1225, נולד בספרד וממנה יצא למסעותיו בפרובנס ובמזרח. יצירתו העיקרית היא ספר 'תחכמוני', הכתוב בצורת מקאמות. כן חיבר את 'ספר המוסר' ו'ספר הענק'. בספר שלפנינו, המנסה להתחקות אחר מסעו של אלחריזי צעד אחר צעד, קובצו כל הקטעים שהיו בהישג יד הנוגעים למסעו במזרח, למן בואו לאלכסנדריה בשנת 1215 ושהותו במצרים ועד לביקוריו בקהילות המזרח שעל גדות הפרת והחידקל. בכתביו מתוארים כחמישים מקומות יישוב (קצתם בספרד ובפרובנס) וכמאתיים אישים יהודיים. לספר צורפו מבוא רחב, נספחים, רשימות ומפתחות. הטקסטים עברו הודרה ומובאים על פי כתבי יד עבריים וכתבי יד בערבית־יהודית, לצד תרגומם לעברית.

נתן כהן, ספר, סופר ועיתון: מרכז התרבות היהודית בוורשה, 1918–1942, הוצאת הספרים ע"ש י"ל מאגנס, ירושלים תשס"ג, יא+363 עמ', מפתחות.

למן ראשית המאה הכ' התפתח בוורשה מרכז דינמי ופורה של ספרות ועיתונות בעברית וביידיש, והוא הגיע לשיא של יצירה בשנים שבין שתי מלחמות העולם. לבד מפעילותם הספרותית, שתרמה רבות לתרבות היהודית, היו הכותבים מעורים במכלול החיים היהודיים בפולין ונטלו בהם חלק פעיל. הספר שלפנינו מתחקה אחר התגבשותו של המרכז, ובמיוחד אחר התארגנותו במסגרת 'האיגוד המקצועי של הסופרים והעיתונאים היהודים', שהיה מוסד מרכזי בחיי התרבות היהודית בוורשה. בספר מתוארת פעילותו השוקקת, נדונים מוקדי הפעילות ומוקדי המתח בחיים הספרותיים בוורשה, נבחנים המרכז וכותביו נוכח המשבר שהחל להעמיק עם עליית הנאצים לשלטון בגרמניה השכנה, ולבסוף מתוארים ימיו האחרונים של המרכז בגטו ורשה.

אברהם גוברשטרן, קסם הדמדומים: אפוקליפסה ומשיחיות בספרות יידיש, הוצאת ספרים ע"ש י"ל מאגנס, ירושלים תשס"ג, 411 עמ', ביבלי, מפתחות.

החל בראשית המאה העשרים צמחה והבשילה ספרות יידיש צעירה, מרדנית ותוססת, אשר גיבשה לעצמה קווי אופי ודפוסי יצירה משל עצמה. כמה וכמה מן היוצרים המרכזיים הקדישו את עבודותיהם לנושאים אפוקליפטיים ומשיחיים ודרכם ביקשו ליצור ספרות שתהיה יהודית בתכניה ומודרנית באופייה. לשיאו הגיע העיסוק בנושאים הללו בשנים שבין שתי מלחמות העולם. הספר שלפנינו מתחקה, כדברי המחבר, אחר יצירות היסוד שבמרכזן גילוייה של התמטיקה האפוקליפטית והמשיחית בספרות יידיש של התקופה. הוא פורס תמונה רחבה של סוגה זו ומנסה לברר כיצד הועם קסמו של הנושא בשנים שלפני השואה ולאחריה. הספר דן בין השאר ביצירות של ח'נ"ב ביאליק, י"ל פרץ, משה לייב אלפרן ויצחק בשביס זינגר.

יונתן פרנקל, דם ופוליטיקה: עלילת דמשק, היהודים והעולם, מרכז זלמן שזר לתולדות ישראל, ירושלים תשס"ג, 519 עמ', איורים, ביבלי, מפתח.

עלילת דמשק, אשר פרצה בפברואר 1840, הותירה רושם רב הן ברחבי המזרח התיכון הן בעולם המערבי, והעמידה את היהודים והיהדות במרכז דיונים ופולמוסים פוליטיים ומדיניים, תאולוגיים ואסכטולוגיים. בשלושה משערי מתחקה הספר שלפנינו אחר התפתחות העלילה, הן באזור הקרוב, קרי דמשק ורודוס, הן מחוצה לו, קרי המזרח התיכון ואירופה כולה. הוא בוחן את התפשטות הידיעה מעליה מקומית לסנסציה עולמית, את קביעת מדיניות המעצמות לגביה ואת התגייסות היהודים למען יהודי דמשק ולמען שמה הטוב של היהדות. שני שערים נוספים בספר מיוחדים לדיון תמטי: האחד דן בהשלכות ארוכות הטווח של הפרשה בעיני היהודים, ביסודותיה עתיקי היום של עלילת הדם כפי שהתבטאו במקרה מודרני זה ובציפיות משיחיות שהתעוררו באותה עת; והאחר מברר את אופן הטיפול הרטרופקטיבי בפרשה בידי היסטוריונים ופובליציסטים.

יואל רפל (עורך), כל הימים ההם: מבחר מחקרים (משואה, ל), משואה ומשרד הביטחון, תל-יזחק תשס"א, 325 עמ'.

בכרך זה קובצו מאמרים מן השנתונים שהוציא לאור מכון 'משואה' להנצחת השואה בשלושים שנות קיומו. נבחרו מאמרים שיש בהם חידוש מחקרי של ממש, כדברי המערכת, וכן נוספה אסופת מחקרים על תנועת 'הנוער הציוני', שמכון 'משואה' בא להנציח אותה. בין הכותבים בקובץ: ישראל גוטמן ('הפאשיזם והאנטישמיות'), שמואל אטינגר, דוד לוין, אניטה שפירא ('שואה וכוח'), משה בייסקי, דב סדן, יחיעם ויץ ('הרהורים על האדם בשואה') ודינה פורת.

הלל נח מגיד שטיינשניידר, עיר ווילנא, ב, עורך ומהדיר מרדכי זלקין (יהדות פולין: סדרה ביבליוגרפית), הוצאת ספרים ע"ש י"ל מאגנס, ירושלים תשס"ג, יא+323 עמ', מפתחות.

הלל נח מגיד (1829–1903), איש עמל שנמנה עם חוגי המשכילים בעירו, חי במחצית השנייה של המאה ה'ט' בוויילנא. מפעל חייו התמקד בכתיבת תולדותיהם של אישים ידועים בעיר – רבנים, מגידים, דינים, ראשי ישיבות, מנהיגי ציבור ומשכילים – וכן בתולדותיהם של מוסדות הקהילה. את מפעלו ביקש המחבר לפרסם כטרילוגיה מקיפה. הכרך הראשון פורסם בחייו, ואילו הכרך השני, שאת כתב היד שלו מצא העורך, מתפרסם כאן לראשונה, מתוך חומר שאסף וכתב המחבר. הוא לוקט לספר זה מתוך ארכיונים שונים ואוספים פרטיים. הספר כולל מאות ביוגרפיות של סופרים, משוררים ומשכילים ויהודים של יום יום, שחיו ופעלו בקהילה. לספר מצורפים מבוא מאת העורך, הערות ביבליוגרפיות ומפתחות.

Michael Berenbaum & Abraham J. Peck (eds.), *The Holocaust and History: The Known, the Unknown, the Disputed, and the Reexamined*, Indiana University Press, Bloomington 2002, xv+836 pp., index

קובץ מאמרים שהופיע בשיתוף עם מכון המחקר שליד מוזאון השואה בווינגטון, וראה אור לראשונה בשנת 1998. חמישים וארבעה המאמרים שבספר פורשים יריעה רחבה של תחומי המחקר של השואה: היבטים היסטוריוגרפיים, אנטישמיות וגזענות באידאולוגיה הנאצית, הפוליטיקה שברקע 'מדעי' הגזע, מנגנוני המדינה הנאצית, תמצית הפולמוס על 'בני אדם רגילים' שפעלו במסגרתם של מנגנוני הרצח, קבוצות נרדפות נוספות כמו צוענים והומוסקסואלים, מחנות ריכוז, הנהגה יהודית, המצילים והניצולים. בין הכותבים: ראוה הילברג, יהודה באואר, כריסטופר בראונינג, דליה עופר, דינה פורת, ירחמיאל כהן, יצחק ארד.

Adam Kąmierzczuk, *Żydzi w dobrach prywatnych: w świetle sądowniczej i administracyjnej*

praktyki dóbr magnackich w wiekach XVI–XVIII (Studia Judaica Cracoviensia series dissertationum, 1), Uniwersytet Jagielloński, Katedra Judaistyki, Kraków 2002

הספר עוסק במעמד המשפטי של יהודים פולנים שגרו באחוזות האצולה הפולנית הגבוהה (המגנאטים) במאות הט"ז–ה"ח. פרקי הספר דנים במגוון נושאים: המעבר של היהודים תושבי האחוזות מסמכותו המשפטית של המלך לסמכותם של בעלי האחוזות, החל בשנת 1539; מוסדות המנהל של האחוזות וסמכותם המשפטית על היהודים; בתי המשפט באחוזות ששפטו בסוגיות שיהודים היו מעורבים בהן; יחסם של המגנאטים אל בתי הדין היהודיים; בתי משפט שמחוץ לאחוזות, ששפטו יהודים תושבי האחוזות; ועונשים שהוטלו על היהודים. הספר כולל שש תעודות, ביבליוגרפיה, מפתחות אישים ומקומות, סיכום באנגלית ומפה של מדינת פולין-ליטא במחצית השנייה של המאה ה"ח.

Adam Kaźmierczyk (ed.), *Żydzi polscy, 1648–1772: Źródła, opracował i wstępem opatrzył Adam Kaźmierczyk (Studia Judaica Cracoviensia series fontium, 6)*, Uniwersytet Jagielloński, Katedra Judaistyki, Kraków 2001

אוסף של 141 תעודות פולניות הנוגעות לתולדות היהודים בפולין מאמצע המאה ה"ז ועד לחלוקה הראשונה של פולין. התעודות מסווגות לפי אופיין: כתבי זכויות, צווים והצהרות מגורמי שלטון שונים; תצהירים, תביעות, תחקירים, רשימות ופסקי דין מבתי משפט; חוקים; בקשות המוגשות לאנשי ממשל על ידי קהילות יהודיות ויחידים; ושונות. לכל תעודה צורפו תקציר, תרגום מונחים לא-פולניים לפולנית, ביאורים קצרים וביבליוגרפיה. הספר כולל הקדמה היסטורית-ביבליוגרפית, מילון ביטויים ומונחים, ביבליוגרפיה כללית, ומפתחות אישים, מקומות ועניינים.

Israel Kleiner, *From Nationalism to Universalism: Vladimir (Ze'ev) Jabotinsky and the Ukrainian Question*, Canadian Institute of Ukrainian Studies Press, Edmonton–Toronto 2000, xvi+199 pp., bibl., index

בשלהי ימיה של האימפריה הרוסית הוטרד זאב ז'בוטינסקי גם מן השאלות הקשורות ביחסיה של הלאומיות האוקראינית המתעוררת עם השלטון הרוסי, ששאף לרוסיפיקציה של הלאומים השונים בתחומי האימפריה. ז'בוטינסקי מוצג בספר כמי שחזה את יכולתה של התנועה הלאומית האוקראינית לשבור את מהלך הרוסיפיקציה שהכתיב השלטון, וכמי שקרא לציבור היהודי באוקראינה להתאים את עצמו למגמות הלאומיות האוקראיניות, לבל ייתפס כאויב של אוקראינה. הספר גם עוסק ביחסי של ז'בוטינסקי עם מנהיגים אוקראינים בימי הפרעות שלאחר מלחמת העולם הראשונה ובניסיונותיו להקים ארגונים להגנה-עצמית של יהודים. הספר יצא לאור לראשונה בשנת 1995, בשפה האוקראינית, מטעם המכון הקנדי ללימודי אוקראינה.

Avigdor Levy (ed.), *Jews, Turks, Ottomans: A Shared History, Fifteenth Through the Twentieth Century*, Syracuse University Press, Syracuse 2002, xxx+395 pp., bibl., index, map.

אוסף מאמרים על חיי היהודים ויחסיהם עם שכניהם ועם השלטון באימפריה העות'מאנית בכלל ובתורכיה בפרט, במאות הט' ו-ה'כ'. בספר שבעה עשר מאמרים הנחלקים לשלושה שערים: החברה היהודית והשלטון העות'מאני במאות הט' ו-ה'י"ח, מודרניזציה ותמורות במאה הי"ט ובראשית המאה ה'כ', היבטים ביחסי תורכים-יהודים במאה ה'כ'. המאמרים מבקשים לגעת בכל תחומי החיים, ובהם הקהילה היהודית ומוסדותיה, מקומם של היהודים בכלכלה העות'מאנית וחלקם של היהודים בתרבות, במדע וברפואה. בין הכותבים: יעקב ברנאי, ישראל תא-שמע, משה מעוז, דניאל שריטר, סטנפורד שאו ואמנון כהן.

Seth Schwartz, *Imperialism and Jewish Society: 200 B.C.E. to 640 C.E.*, Princeton University Press, Princeton 2001, ix+320 pp., bibl., index

הספר בוחן את ייחודה של החברה היהודית נוכח החברה השלטת למן התקופה הפרסית ועד שלהי התקופה הרומית. לטענת המחבר, עד התקופה הרומית הקדומה יכלה היהדות להיות מובחנת מן החברה הסובבת הודות לאופי הסובלני של האימפריה השלטת. מחורבן הבית השני ועד להפיכתה של הנצרות לדת השלטת באימפריה הרומית, באמצע המאה ה'ד', לא ניתן להגדיר את היהדות כמתבדלת. בתקופה השלישית הנדונה בספר, למן המאה ה'ד' ועד שלהי התקופה הרומית, חזרה היהדות להיות נבדלת ומובחנת מסביבתה, כתוצאה ישירה מהמדיניות של השלטון הנוצרי. המחבר מבקש להצביע על השוני המהותי בין התקופות, עד כדי הגדרת התהליך שעוברת החברה היהודית תחת השלטון הנוצרי כ'התייחדות מחודשת'.

Shlomo Simonsohn (ed.), *The Jews in Sicily, IV: 1415–1439*, Brill, Leiden 2002, xi+648 pp., index

הכרך הרביעי בסדרה המביאה בפני החוקר תעודות על יהדות סיציליה. הוא מצטרף לסדרה רחבה יותר של ספרים שנושאים היסטוריה מתועדת של יהדות איטליה. הכרך כולל תעודות מן המחצית הראשונה של המאה הט"ו, מימי שלטונו של המלך אלפונסו הגדול, אשר גילה עניין רב בקהילות היהודיות. התעודות שבספר (כ-700 במספר) מתייחסות לתחומים רבים ומגוונים בחיי היהודים, מאירות את יחסי היהודים עם שכניהם הנוצרים ומעידות על שגשוגה של יהדות סיציליה בעת ההיא. לכרך צורפו מפתחות שימושיים על פי אישים, מקומות ונושאים.